

Astrid H. Roemer

Liefde in tijden van gebrek

Memoires van een Thuisloze

2016 Prometheus Amsterdam

Deel I
Edinburgh

Het perron van aankomst is leeg maar de stationshal gonst van de reizigers. Ik recht mijn rug en zoek naar wegwijzers. De naam van een stad. Een stip op een landkaart. De straat die ik neem blijkt een winkelstraat te zijn. Het is tegen vijven en het is vrijdag. De rugzak houdt me kaarsrecht. De koffer op wielen houdt me gaande. De straatstenen zijn hard. Mijn koffer maakt een opmerkelijk geluid dat iedereen ontgaat behalve mij. Ik wil ongehoord en ongemerkt de stad ingaan. Twee dagen ben ik al onderweg. Een beker koffie en een stokbroodje tonijn op het overstapstation in York. Wat chocola, een fles bronwater in de trein. Maar ook een éénpersoonsdinetje op de veerboot naar Engeland. Geen teken nog van enige vermoeidheid. De stad voelt fris en schoon aan. Ik wil douchen. Een slaapplek moet ik vinden. Veilig, schoon, betaalbaar. Met de mogelijkheid van aantrekkelijke badgelegenheid en watercloset. Ik ben een onervaren toerist maar een ervaren reiziger. Ben er gewend aan ergens alleen aan te komen. Meestal om een inleiding ergens te houden, een goedgebetaalde workshop te geven, gedichten te lezen. Altijd is er op mij gewacht. Word ik verwacht. Anoniem ga ik langs schitterende winkelpuien. Kijk naar een stralend blauwe lucht. Wacht bij een stoplicht en zie een opmerkelijke wegwijzer. Nooit heb ik ooit ergens iets dergelijks opgemerkt en bezocht. Een bepaalde gedachte drijft mij naar een zijweg: in het dorp waar ik vandaan kom ben ik al mijn sieraden kwijtgeraakt behalve mijn ringen. De twee van Bill en een zegelring waarin mijn initialen. Nerveus volg ik de wegwijzers. Een gesloten deur. Aanbellen. En: ik sta in een kleine ruimte te spreken met een man achter een glazen wand. Ik schuif hem mijn dierbaarste herinneringen toe. Ter verkoop. Hij is behoorlijk gretig. Mooi goud, bekent hij na ijskling. Driehonderdzeventig

pond? Veel te weinig, weet ik maar knik instemmend. Vertrek zonder de sieraden die Bill mij had gegeven als contract van zijn trouw aan mij: onze trouwringen. Zonder mijn zegelring ook, met als paraaf mijn drie initialen. Zoek vanuit de zijweg weer de hoofdstraat op. Twee politiemensen kijken mij na. Bij een telefoonwinkel met een bekende naam laat ik mijn mobieltje omzetten en opladen. Nieuw nummer. Andere provider. Weten de vriendelijke verkopers een goed hotel voor me?

Kalm zoek ik het adres op. De kamer kost per nacht zeventig ballen. Ik vraag om uitzicht op de stad. Geen probleem. Paspoort. Cash. Sleutel. Nummer 76 is een lichtgroene kamer met veel helder glas naar de stad op de vierde verdieping. Smaakvol en modern ingericht. Stralend wit beddengoed. Saffierblauwe vloer, vlekkeloos schoon. Glinsterend gepoetste badkamer met wastafel, bad, toilet. Alles zoveel mogelijk milieuvriendelijk. Buiten begint het te donkeren. Ik staar naar het stadsdrama onder mij. Wat een mooie stad. Gearriveerd op de eerste bestemming. Ik voel honger naar gezelschap. Een persoon aan wie ik liever niet denk verspreidt zich als wierook door mijn gemoed. Ik zet mij neer op een houten stoel voor een damesachtige schrijftafel. In mij woedt ineens een overweldigende stilte. Ik voel honger naar troost. In de schemering schittert Edinburgh als een diamant op de navel van Schotland. Douchen en de avond gadeslaan. Slapen en de ochtend begroeten als een gastvrouw die mij goed gezind is. En binnenlaat. Ik moet mijn bloeddruk mentaal besturen. Neem de tijd om wat recent voorbij is in gedachten te herhalen.

Op station Utrecht Centraal kon ik nog net een kaartje krijgen voor de laatste trein naar Brugge in België. Aankomst 23.10 uur. En vandaar mogelijk per taxi verder naar Zeebrugge. Het is bijna hemelvaartweekend. In de stationshal een krioelende mensenmassa waarbij ik in het moment probeer te blijven en in mijn eigen gebeurtenis te schuiven zonder mij in te spannen en zonder onvoorzichtig te worden. Koop een enkele reis. Tweede

klas. Vraag om een reisschema. Reken vriendelijk af. Zoek het aangegeven perron op. Wacht. Let goed op mijn bagage. Hijs mij en mijn lasten in de trein. Vind een goede zitplaats. Installeer me met rugzak en koffer op een tweepersoonsbank. Ik moet eenmaal overstappen. Om 17.42 uur trekt mijn trein op. Richting Rotterdam. Ik ontwijk ieders blik. Niet die van de jonge vrouw schuin tegenover me. Ze heeft een hondje bij zich in een rieten mand. Ze is gekleed in smetteloos zwart met hoed op. Mooi opgemaakt. Prachtige handen. De hond oogt vriendelijk. Met een dergelijk zicht duurt de reis korter. Mijn bagage is goed hanteerbaar en als water baan ik mij een weg op het overstapstation. Bij de sneltrein naar Brugge wachten opvallend veel zwarte personen met grote koffers. Ik val beslist niet op. Een lange trein schuift langs het perron. Houdt abrupt stil. Ik heb een zitplaats nodig voor de lange uren die komen en een veilige ruimte voor mijn koffer en rugzak. De opstap is hoog. Maar de klim lukt weer zonder hulp van anderen. Vind opnieuw een raamplaats in ruim treinstel waarin veel onbezette zitplaatsen. Ik zit comfortabel. De trein trekt op en tegelijk schieten mijn ogen vol tranen. Huisgenoot Kater Plato is dood en gecremeerd. In De Bilt. Nog geen maand geleden blies hij de adem uit bij ons in mijn armen. Maatje Steffi heb ik ondergebracht in een kattenpension. Het laatste huisraad waaraan ik gehecht was geraakt is noodgedwongen naar een zakenvriend gegaan. Mijn bibliotheek heb ik moeten afstaan aan een man die ik nauwelijks ken. Ik heb geen woonadres en reis naar een bestemming noordwaarts. Waar ik zit in de trein kan niemand mijn gezicht zien. Ik laat het verdriet met mij doen wat het wil. En het houdt me lang bezet.

Meteen over de grens komen reizigers dichtbij zitten. Een jonge moeder met drie kinderen. Zij glimlacht naar me en groet met de lippen. Haar meisjes nemen mij ongehinderd van top tot teen op. Ik tril. Ben zo blij met hun nabijheid. Een van de meiden roept vroege jeugdherinneringen bij me op. Ik herken mij in de oudste: dik kroeshaar, intens stralende ogen, beheerste lippen. De trein

trekt op en meteen friemelen de meisjes in hun rugzak en vinden wat ze nodig hebben. Een mobieltje, de oudste; een lunchpakketje, de middelste. De jongste van ongeveer vijf die tegen haar moeder leunt, aait een wit beertje. Onbeschaamd kijk ik toe. Naast mij zet iemand zich ineens luid zuchtend neer. Het is een nogal kleine, gezette man met witte gympen aan en zonder enige bagage. Voel me ongemakkelijk. Uit mijn comfort gerukt. Hij zoekt oogcontact met me. Krijgt het niet. Grijpt naar een duur mobieltje in zijn borstzak. Begint piepend en alsmaar zuchtend het toestel te bevingeren, dan te leuteren alsof hij thuis op de bank ligt. Maar wat zegt hij eigenlijk? En tegen wie? Ja, ze zit in de trein naar Brugge in spijkerbroek met donker colbert en zwarte schoenen en pet op. Hij typeert mij. Verstoord kijk ik zijn kant op. Hij gaat zelfverzekerd over in het Frans. Ik blik naar buiten. Zie weinig meer van het aangename gezelschap schuin tegenover me. Hoor ze uitstappen. Blijf achter met de kerel naast me. Als een brok onrust is hij. Een soort branding die me echter alert houdt. Doe mentale meditatieoefeningen. Adem beheerst. Dan nadert het eindpunt. En om twee minuten over middernacht sta ik in een ander land.

Leeg station. De onrustige kerel is aan mijn aandacht ontsnapt. Geen mens om naar iets te informeren. Vind de uitgang. Neem de aanblik van de nachtelijke stad in me op. Een stadsplein. Verkeerslichten. Straten van kinderhoofdjes die enigszins schitteren vanwege vocht en lantaarnlicht. Een rij wachtende taxi's. Op deze plek lijkt de stad verlaten. Een enkele fietser. Een flanerend paar. Ik probeer een taxi te krijgen. De chauffeur beweert dat het geen enkele zin heeft naar Zeebrugge te rijden omdat alles daar mogelijk al in diepe rust is. Hotels? Met mijn koffertje ratelend over de straatstenen loop ik de aangewezen richting op. Kruispunt. Nog een kruispunt. Door een park waar kermisexploitanten hun tenten sluiten. Napraten. Drinken met elkaar. Er lijkt geen eind te komen aan het voetpad. Mijn schoenzolen zijn te dun voor het verharde weggetje. En de wielen van mijn bagage

maken een geluid dat mij ontmoedigt. Niemand kom ik tegen. Eindelijk licht het gezochte woord op. Een paar keer. Een reeks van hotels. Te moe om kieskeurig te zijn. Probeer het eerste. Na wat heen-en-weergepraat krijg ik een kamer te zien. Maar ik wil geen trappen lopen. Dan maar geen eenpersoons. Ik betaal constant en dubbel zoveel voor een tweepersoonskamer op de begane grond. Hoge glazen deuren naar een stille binnenplaats. Met badkamer en watercloset. Schoon bed. Frisse vloer. De veerboot naar Engeland vertrekt dagelijks in de namiddag. De trein naar Zeebrugge gaat slechts eenmaal per dag. Bovendien is het Hemelvaart en iedereen is vrij en de stad zal volstromen met mensen die naar de processie komen kijken. De stadsheilige wordt door de straten gedragen. Volkomen bijgepraat bereid ik mij voor op een nachtrust die me niet te diep in slaap mag doen verzinken. De brede gang waaraan mijn rustplaats ligt voert rechtstreeks naar een bar vol licht dronken keurig geklede mannen. Ze hebben mij zien passeren. Ik programmeer mezelf op wakker worden bij elke ongewenste onregelmatigheid. Op de nachtkastjes liggen bijbels in drie talen. Frans. Engels. Nederlands. Geconcentreerd reinig ik mij. Beveilig rugzak en koffer. Kamerdeuren ook. Onbevreesd schuif ik onder het dekbed. De twee broers uit het verhaal waaraan ik in gedachten werk en voor wie ik beslist naar de Hooglanden wil afreizen schuiven prominent mijn dromen in.

Van Zeebrugge zie ik niet veel meer dan wuivende duinbegroeiing. De boemeltreinrit bracht mij in een vakantiestemming. Het was zonnig toen ik het hotel verliet na een licht ontbijt op een winderig terras. Overal vakantiegangers, kleurig katoen en fototoestellen. Opgetogen gezichten. Ik geniet mee. Per ongeluk. Mijn zorgen zijn tijdens mijn goede nachtrust min of meer verstrooid geraakt in mijn bloedbanen. Heb op treinstation Brugge uren moeten wachten buiten de vertrekhal, maar in de warmte van de lentedon. Heb weinig Belgische melkchocola gegeten. Niet gekauwd, meer gezogen en genoten. Spoel mijn mond schoon met wijn die ik uitspuug. Een korte stoptrein. Oud mo-

del met houten zitplaatsen. Laat me rijden. Lijk gedachteloos. Geen mens te bekennen bij de eindstop van de trein. Weet niet welke kant ik op moet. Wil beslist vandaag de veerboot naar Engeland halen. Alsof mijn bagage flink zwaarder is geworden loop ik moeizaam naar een cafeetje. Kies koffie die ik niet op krijg en koop pakjes chips die ik niet lust. Maar: de dame die de drinkgelegenheden bestiert informeert mij over vertrektijden van de ferry en belt een taxi voor me. Ik fooi haar dankbaar. Aldus bereik ik de aanlegsteiger. De kaartenverkoop begint twee uren later. Er is een restaurant waar ik kan wachten. Ook zonder iets te moeten gebruiken. Wachten. Om het Europese vasteland voor enige tijd te verlaten. Wachten en wachten, wachten. Ik probeer een algemeen geldende, eenvoudige, drieregelige definitie te bedenken voor mijn soort wachten. Lukt niet naar tevredenheid. Ik probeer een gedicht. De morgen heeft zich intussen bewogen naar de voormiddag. Het loket roept dat het geopend is. Maar: de veerboot is volgeboekt. Voor de volgende dag zijn nog plaatsen beschikbaar. Ik wil vandaag weg, meneer! Enkele reis, vraagt hij. Ik knik. Het gaat niet lukken, mevrouw! Misschien annuleert iemand, probeer ik. Misschien, zegt hij en wijst naar een plek waar hij oogcontact met mij kan houden. Weer wachten. Na nog eens twee uren zitten en in mijn hoofd schrijven aan de roman over de Twee Schotse Broers die ruim tweehonderd jaar geleden naar Suriname migreerden, komt een man vriendelijk op me aflopen. Met goed en slecht nieuws, zegt hij glimlachend. Het slechte nieuws: er is geen vrije hotelkamer beschikbaar in Zeebrugge vannacht en er gaat geen trein terug naar Brugge. Ik knik. En het goede? U kunt straks met de ferry mee, tenminste, als u voor een eenpersoonshut wilt betalen? Ik knik. Dank. Val stil bij deze gelukkige samenloop van omstandigheden. Ga naar het loket. Loop met mijn kaartje achter de personen aan die op vertrek staan. Nog uren wachten maar dan op een plek vanwaar ik de kolossale ferry kan zien liggen. En meeuwen. Heel veel meeuwen. Ze zweven zwierig bij de sneeuw witte veerboot alsof er iets te vieren is. Dansen ze op het ritme van de wind? Zal ik de komende

nacht iets daarvan voelen als we de Noordzee nemen? Blijheid overvalt mij. Bekijk vrijmoedig andere passagiers. En eindelijk stapvoets inchecken. Op de boot. Het personeel begroeten. Het instapkaartje laten zien. De hutsleutels in ontvangst nemen. De aanwijzingen volgen. En bij de hut komen. Ik installeer me. Lees alle instructies goed. Onderzoek de hut grondig. Bewonder haar praktisch comfort. Voor me ligt een lange nacht op de Noordzee die ruim dertig jaar in alle jaargetijden voor mij een baken van troost is geweest. Daarna een treinreis van uren door Engeland naar Schotland. Ik kan haast wel gillen van vreugde.

Wakker worden in het hart van de Schotse hoofdstad. Het is geen droom. Muntharde werkelijkheid. Het bed is heerlijk. Sinds mei 2005 heb ik geslapen op bedbanken in slaapzakken. Omdat een bepaalde matras mij niet beviel. Omdat een slaapkamer ergens in een huurwoning mij niet aanstond. Omdat het beddengoed weerzin opriep. Omdat ik geen eigen vertrouwd huis heb. Een bedbank kost weinig en een slaapzak is zo gekocht. Een sliert droefheid trekt als een wolkje bedorven melk in een kop verse koffie door mijn gedachten. Vertroebelt mijn gemoed. Opstaan. De ledematen rekken en strekken. Heerlijke slaappleaats gevonden. Ondanks de vieze bijsmaak van opdringende gedachten is en blijft het een bed naar mijn smaak. Ik wil nog meer nachten doorbrengen op dezelfde kamer in dit hotel. Ik heb altijd een heerlijk bed gehad. Een verantwoorde matras, mooie lakens, ruime en frisse slaapkamer. Huiverend sta ik stil en kijk neer op de stad. Een tintelend gevoel van bewust bestaan. Mijn lijf is meer dan mijn stemmingen. Het tintelt alsof het straalt. Tijdens mijn nachtrust is nieuwe energie aangemaakt. Tandem poetsen. Tong schrapen. Douchen. Kleden. En deze stralende zaterdag plukken. Ik heb immers vrijwel ongehinderd mijn plan uitgevoerd. Weg uit Nederland. En zolang ik het zelf in de hand heb gaat alles naar wens. Neuriënd verlaat ik mijn kamer. Groet vroege kamermeisjes. Maak de vrouw aan de balie een compliment. Ik ontbijt in een zaak dichtbij die zich Italiaans noemt. Hard broodje

eiersalade. Scones met boter en gelei. Cappuccino. De jongeman oogt Italiaans. De zwangere vrouw bij hem ook. Hun zaak is goed onderhouden. Hij heeft veertig tafels maar de lay-out en de inrichting suggereren klein, intiem, verzorgd, rustig. Hun vriendelijkheid verbetert mijn stemming. Ik sla mijn notitieboekje open om mijn vervolgplan door te nemen. Dagenlange wandeltochten. Boeddhistische retraite. Huurwoning. Weet niet waarmee te beginnen, waarom en waar. Wat dagen achter me ligt dringt zich massief op. De zonovergoten Biltse serviceflat. De tweekamerflat met de zeeblauwe vloer. Zelf betaald linoleum. Koud en kaal en wasbaar. Beter dan het hoogpolige, smerige beige wol dat ik er had aangetroffen. Mijn grote aluminium koffer. Twee reiskennels. Een grote kattenbak. Een rugzak vol dingen en voeding van de poezen. Twee levendige katten. Een kalme, tropengetinte dame van 61. Tweeëndertig maanden niets en niemand. Alsof ik gekozen heb voor mishandeling en manipulatie. En voor gebrek! Mijn verzet in de vorm van muurkranten. Hoe mijn bloeddruk steeg. Mijn hartspier verstijfde eerst van schrik, toen van woe-de. Verbijstering die als een aanhoudend akkoord mijn levenslied verstoort. Zal ik toch sinaasappelsap nemen ook al komt het uit een flesje? Wandeltochten, retraite, woning. Ik heb niet voldoende middelen om te kiezen. Bovendien zijn mijn mogelijkheden uiterst beperkt. De omstandigheden zullen mijn gids zijn. Buiten wil ik zijn en uren lopen door ruige natuurgebieden. De zeewind voelen. Meeuwen bewonderen. Een kustwandeling maken, die mijn bloed zuivert, mijn gedachten opschoont, mijn hart ontspant. Ik reken af.

Mijn allereerste hele dag in de stad van mijn keus. Edinburgh, een mooi, haast ridderlijk woord. De lucht is onbewolkt. De temperatuur zacht. Liefelijkheid kringelt op de gelaten van het winkelende volk. Ik wil een hand vasthouden. Tegen iemand aanschurken. Zeggen: Ik houd zoveel van je ga dus nooit bij me weg! Een persoon aan wie ik liever niet denk drijft als een regenwolk met me mee. Alsof er geen afscheid is geweest. Voel nog haar

koele kus op mijn mond. Zie haar uitwuiwen. Ik loop de lange en brede winkelstraat door. Voel me glanzend, puur, eenzaam en kostbaar. Zit ineens in de trein terug van Bergen naar Utrecht. Huil hoorbaar in een lege eersteklascoupé. De indringende klanken van een straatmuzikant gekleed in kilt blazen mijn gedachten terug naar waar ik mij werkelijk bevind: op de Princess Street in Edinburgh. Misschien moet ik iets toeristisch doen als historische gebouwen bezoeken. Maar de kastelen en kathedralen hebben hun tijd van leven gehad met te veel bloed, te veel zweet en een heleboel tranen. Hun significante bewoners zijn ooit mogelijk doodgeschoten, opgehangen, onthoofd, verbrand, vergiftigd. Hun tragische levensverhalen en historische hoogtepunten liggen vast. Worden verkocht als reisgidsen en anekdotes. Ook als prachtige historische romans. Maar arme ik. Elk moment kan mijn levensverhaal een wending nemen welke volkomen onvoorspelbaar is. En niet te sturen. Een vrouw zit met een bedelbeker tegen een winkelpui aan. Ze heeft een hond bij zich en bordkarton waarop staat dat ze *homeless* is. Een bleek en verweerd maar jeugdig gelaat. Ik beef. Voel mijn schouders schokken. Ik weet dat ik wandel in mijn eigen thuisloosheid. En zonder de instant troost van wat dan ook te zoeken loop ik traag terug naar het hotel. Het boek over Donkere Materie kan wachten. Nog vier nachten wil ik mij verzekeren van een slaapplaats ergens binnen. De kamer is vanwege het drukke pinksterweekend duurder geworden; negentig pond mogelijk olopend naar honderdtien. De baliemedewerkster is mooi en jeugdig en spreekt prachtig een soort vriendelijk Engels. Ze legt mij simpel het basisprincipe uit dat de wereld maakt en breekt. Bij veel vraag gaat de waarde van ons product fors omhoog wat zich uit in de prijs. Heb moeite met haar logica. Ik toon geen verslagenheid. Betaal prompt. Ik spoed me naar de lift. Vries haast stijf vanbinnen. Misschien moet ik toch eerst mijn boeddhistische retraite doen. Mij leegmaken. Mij losweken van wat doorgaat voor de waan van de dag. Een eigen woonruimte zal me ook goed doen. De behoefte aan privacy kan ik niet van me afschudden. Wekenlang georganiseerd

wandelen het liefst in groepsverband? Misschien moet ik gewoon sterven. En Poes Steffi aan de zorg van wildvreemden overlaten? Ik steiger in weigering. Mijn poezenmaat en jarenlange huisgenoot wacht op mij in een kattenpension aan een drukke verkeersweg. Ze heeft vaak ervaren dat ik kom opdagen. Zij weet hoe trouw ik ben geweest aan Kater Plato en haar. Ze weet vast dat zij thuis is in mijn nabijheid: niet bang zijn, poes, ik haal je weer op, niet bang zijn. Zonder morren had ze me laten gaan. Een blik van verstandhouding. Ze past zich aan. Katten zijn meesterlijke overlevers, al kunnen ook zij niet altijd de kwaad-aardigheid van de menselijke soort ontvluchten. Hoe onverdraaglijk lang de zes maanden ook duren, op een dag zal ik haar bakje weer vullen met brokjes, haar kattenbak fris en schoon houden, kattengras uitzaaïen, haar dagelijks borstelen en haar in de nacht naast me voelen als een golf genegenheid. Ik heb een mondharmónica bij me. Als hun gemis onverdraaglijk wordt, blaas ik melodieën om het ingehouden janken een uitweg te geven. Lied voor doodgespotten Kater Plato. Lied voor achtergelaten Poes Steffi. Bij de balie boek ik dagen bij, betaal en neem de trappen. Op de hotelkamer staan mijn koffer en rugzak. Het zijn net kameraden. Ik raak aan ze gehecht. Met een schoonmaakdoekje poets ik aluminium en leer schoon. Reinig mijn gezicht. Poets met tandpasta mijn mond fris en mijn wilde trek naar iets lekkers weg. Zit en zie buiten de bewegingen van de stad. Dagen zou ik kunnen blijven kijken. Zittend. Staand. Liggend. En maar kijken naar een stadsfragment dat niet ophoudt schitterend te zijn.

Op een dinsdagmiddag zit ik voor het eerst in een *Black Cab*. Wat in Nederland zo ver weg leek en haast onmogelijk, is gewoon aan het gebeuren. Een chauffeur achter kogelvrij glas. Ik heb hem het adres toegeschoven. Hij leest het hoorbaar. En met mijn twee bagagestukken verlaat ik het aangename hotel aan de weldadige winkelstraat. Het Tourist Information Center, dat ik steeds vermeed te bezoeken, heeft mij binnen een uur geholpen aan een betaalbaar adres. De stad zit vol toeristen maar ze is groot en